

FLOYD GIBBONS: RDEČI BARON – ZGODBA O BARONU VON RICHTHOFNU

Prva svetovna vojna je neposredne boje med vojskujočimi se stranmi prvič prenesla tudi na nebo. Knjiga avtorja Floyda Gibbonsa prinaša natančen opis zračnih bitk ter usodo enega največjih letalskih asov te vojne, barona Manfreda von Richthofna.

Knjiga je razdeljena na enajst poglavij, ki nimajo naslovov. Avtor, ki se je kot ameriški dopisnik udeležil vojne v Evropi (1917), je s podrobnim pregledom arhivske dokumentacije tako na angleški kot tudi na nemški strani osvetlil pot »rdečega barona«, ki se je poistovetil z načelom: »Ubijati in ubijati in ubijati!« Sestrelil je 80 bojnih letal in v osebnih spopadih na različne načine ubil sto

ljudi: z ustrelitvijo pilotov in njihovih spremljevalcev, zažiganjem letal, ki so strmoglavila na zemljo, raztreščil je zavezniška letala in jih sklatil na zemljo. Letala prve svetovne vojne so imenovali »leteče škatle« ali kar »drvarnice«. Večinoma so bila izdelana iz lesa, platna in žic. Le motor je bil kovinski. Bila so počasna, večkrat so odpovedala, piloti so leteli brez padal, taktike zračnih bojev niso poznali. Luping ali ostrí zavoj sta bila neznanki. Z bojem človeka proti človeku se je uveljavil izraz »zračni vitezi«. Eden najbolj znanih je bil baron Manfred von Richthofen, ki je izhajal iz ugledne aristokratske družine. Od iniciacije (okrog 7. leta starosti) ga odvajajo od matere in dajo v vojaško šolo. Tradicija je zapovedovala, da sinovi vstopijo v vojsko in postanejo konjeniki. Šola je bila kruta. Pravijo, da se častnik po zaključku akademije ni nikoli več smejal! Postal je človek brez občutkov. Lothar, njegov brat, je bil ena redkih izjem. Kmalu je konja zamenjal za letalo in se izšolal za pilota. Kot lovec po srcu je vedno hotel nasprotniku videti v oči in šele potem sprožiti. Kot pilot je v hipu zablestel, saj je postal lovec v pravem pomenu besede.

Rojen je bil v Breslau 2. maja 1892. Bil je velik individualist, prava podoba klenega Nemca, visok, vitek, plavolas in modrih oči. Dekleta so se rada obračala za njim in mu pisala zaljubljena pisma. Z njimi ni znal! Bil je natančen in čeprav so bili njego-

vi letalski začetki zelo nerodni (celo izgubil se je v tridimenzionalnem prostoru), je postal odličen pilot in snovalec novih borbenih taktik. Njegov ubijalski nagon ga je spodbujal, da je končno opravil pilotski izpit (1915. leta). Avtor knjige je do rdečega barona neusmiljen, navajam: »Za Richthofna je bilo ubijanje prav tako dolžnost, vendar je prevladal njegov lovski nagon. V zrak se je poganjal predvsem zato, da bi ubijal in še več – žrtev je pri tem lahko videl tudi od blizu.«¹ Sprva so piloti svoja letala hoteli čim bolj zamaskirati, zato so jih prebarvali z različnimi barvami. Toda obrisi letal so se z zemlje zelo jasno videli. Baron von Richthofen je izbral drugo taktiko. Svoje letalo je dal prebarvati v kričeče rdeče, kot da bi nasprotniku želel vreči rokavico v obraz. Podoba rdečega barona je bila dokončno izrisana. Njegova lovska strast ga je silila k temu, da je vročično sledil svojemu nemočnemu nasprotniku do tragičnega konca. Nad njegovo glavo s kratko pristrženimi svetlimi lasmi je lebdela pošastna krona, ki je označevala najsposobnejšega posamičnega krvnika v uničujočem vojaškem stroju.² Čeprav tudi nasprotna stran ni ostajala ravnodušna do ubijalskega stroja, leta 1917 še ni bilo junaka, ki bi se lahko uspešno spopadel z rdečim baronom. Štel je že 61 zrušenih letal in razumljivo je, da bi njegova smrt zbila moralo nemškim silam. Tu pa je treba omeniti dejstvo, da so bili letalci pogosto navzkriž s povelji glede ravnanja z ujetniki letalci. Namesto da bi jih zajeli, so jih odpeljali na letališče, jih pogostili, oskrbeli, če so bili ranjeni, jim nazdravili in se pogovorili o medsebojnem vojskovanju. Viteštvo se je izkazalo v tem, da je sestreljeni dvignil čašo v čast moža, ki ga je sestrelil, z izjavo, da mu je bilo v čast bojevati se s tako sposobnim nasprotnikom. Baron von Richthofen pa je iz dneva v dan postajal večji »bog vojne«. »Znal je leteti, streljati, se boriti in ubijati – bolje kot kdor koli.«³ Nikoli pa se ni pustil fotografirati pred bojnim poletom. To je veljalo za slab znak. Prva svetovna vojna je počasi spreminjala svoj mrtvaški ples. Britanski modeli: dvosedežna letala Bristol, enosedežni lovci S.E.5 in dvosedežni bombniki D.H.4. so se že lahko postavili ob bok hitrim nemškim albatrosom in halbertstadtom. Medsebojnim spopadom so oboji rekli kar »pretep«, kar pa ni moglo izničiti dejstva, da so rdečemu baronu

¹ F. Gibbons: Rdeči baron, Zgodba o baronu von Richthofnu, op. cit.: str. 78, Cankarjeva založba Skupina Mladinska knjiga, 2017.

² F. Gibbons, ibid., str. 134.

³ F. Gibbons, ibid., op. cit.: str. 215.

rekli »najuspešnejši posamični morilec na nebu«. Na nebu so se pojavila nova angleška letala »sopwith camel«, ki so bila opremljena z mitraljezoma vickers in lewis. Ljubkovalno so jim rekli kar »sopsi«. Rdeči baron pa je iz zmage v zmago vse bolj napredoval. Kmalu je postal učitelj in začel zbirati pilote, ki so bili pripravljani, navdušeni in srčni bojovníki. Njegovo merilo je bila predvsem sposobnost posameznega pilota in ne, koliko mu je posameznik všeč. Njegov trokrilni fokker je postal znan kot »le petit

rouge« (fr. : mali rdečko), nihal je zmago za zmago vse do 21. aprila 1918, ko je končal svojo pot pod streli Kanadčana Roya Browna. Branje, ki bralca pritegne in odbije hkrati.

Knjigi so dodani: seznam Richthofnovih zmag, besede o avtorju F. Gibbonsu in opis prvega lovskega polka (nem.: Jagdgeschwader I) barona Manfreda von Richthofna. Cankarjeva založba, ISBN 978-961-282-290-3, 2017, 325 strani, 34,99 €.

ALI JE SKRIVNOSTNO IZGINOTJE AMELIE EARHART DOKONČNO POJASNJENO?

Amelia Earhart je bila ameriška pilotka, ki je kot prva ženska preletela Atlantski ocean. Morda bi bila celo prva, ki bi obkrožila svet, če njeno letalo ne bi izginilo leta 1937 v Pacifiškem oceanu.

Že nekaj časa polnijo internetne strani ugibanja o tem, ali so našli ostanke pilotke Amelie Earhart in njenega kopilota. In kdo sploh je bila ta letalka?

Amelia Earhart se je rodila 24. julija 1897 v Atchisonu, Kansas, v Združenih državah Amerike. Vsaka sled za njo in njenim navigatorjem Fredom Noonanom je izginila 2. julija 1937.¹

Prvo srečanje z letali je doživela okrog leta 1918 na Kanadski nacionalni razstavi v Torontu. S prijatelji so ogledovali letala na bližnjem gričku, kjer ju je opazil eden od pilotov. Spustil se je navzdol in ju preletel. Amelia je v rdečem letalcu prepoznala znak svoje bodoče usode. 15. maja 1923 Amelia postane 16. ženska v Združenih državah Amerike, ki pridobi

pilotsko licenco Mednarodne aeronavtične federacije (Fédération Aéronautique Internationale – FAI).

Amelia je seveda spremljala dogajanja na področju letalstva. Navduševala se je nad Charlesom Lindberghom, ki je leta 1927 preletel Atlantik. Pojavila pa se je tudi pilotka Amy Guest, ki je načrtovala prelet Atlantskega oceana. Bližalo se je leto 1932. 20. maja 1932 je poletela iz Harbour Gracea na Novi Fundlandiji in po 14 urah in 56 minutah pristala na severnem Irskem. Pred poletom okrog sveta je Amelia opravila še več dolgih poletov in preizkušala opremo. Žal se njen polet ni končal uspešno, letalo z njo in navigatorjem je izginilo in pojavile so se številne teorije o njenem izginotju. Ena od njih trdi, da se je letalo zrušilo in potopilo. Hipoteza, da sta z navigatorjem pristala na otoku Gardner (danes poimenovan Nikamaroro), se tudi ni izšla. Obstaja tudi teorija, da sta postala japonska ujetnika.

Najnovejše znanstvene raziskave kosti in drugih ostankov kažejo v smer, da gre za Amelio Earhart. Najbrž pa bo potrebno še malo počakati, da bodo ugibanja potrjena z znanstveno potrjenimi podatki in bo usoda letalke Amelie pojasnjena.² Prav gotovo bi bile stvari še jasnejše, če bi odkrili njeno letalo Lockheed Model 10-E Electra. Amelia je bila tudi uspešna pisateljica. V njenih delih spoznamo njena razmišljanja o letalstvu in letenju nasploh (Last Flight – 1937, 20 Hrs, 40 Min – 1928, The Fun of It – 1933, Letters from Amelia: An Intimate portrait of Amelia – 1982, My Life as an explorer – 1925, The Journals of Lewis and Clark – 1969 in še druga.

¹ Več o Ameliji Earhart v https://en.wikipedia.org/wiki/Amelia_Earhart <15.3.2018>.

² Glej tudi <http://www.msn.com/en-us/news/us/bones-found-on-a-pacific-island-belong-to-amelia> <14.3.2018>.